

vast oranjestrikjes opspeldden: misschien zou men al over een paar uur bevrijd zijn! Toen de Amsterdamse effectenbeurs om half twee geopend werd, golfde het enthousiasme door de zaal; de NSB'ers onder de beursgangers stonden er bleek en bedrukt bij. In het concentratiekamp Amersfoort barstte de vreugde los: 'Nú komt het! nú komt het! Mannen die een proces verwachten, dat wel eindigen zal met de doodstraf, huilen van blijdschap. Goddank! Als die Engelsen nu maar doorzetten, dan behoeven zij niet te sterven!'¹ 'Vandaag', (wij zijn weer in het gewestelijk arbeidsbureau te Zwolle)

'worden meer dan zestig Joodse Nederlanders gekeurd voor tewerkstelling in de werkverruimingskampen. Voortdurend heb ik ze op m'n kamer . . . Als het bericht over Le Havre komt, zit er één bij me die ik heel goed ken. Ik vertel hem wat er gezegd wordt. Dan beven zijn handen, hij slikt en fluistert met schorre, moeilijke stem: 'Zou - zouden ze werkelijk komen? Misschien is 't voor ons dan niet te laat!'

Hij hoopt, ik hoop het.'²

Die hoop werd spoedig de bodem ingeslagen.

's Middags om twee uur berichtte de BBC dat er slechts sprake was van een *raid*, niet van een invasie. Welk een teleurstelling! Op de beurs 'werden de gezichten langer en daalden de koersen.'³ Later op de dag deelde de BBC mee dat de gelande troepen zich in goede orde teruggetrokken hadden. Dat nieuws werd met bitterheid vernomen. De NSB'ers, van hun angst bekomen, juichten, de Duitse berichtgeving in woord en beeld legde er een schepje bovenop: zo zou elke Geallieerde landingspoging afgeslagen worden!

Men wist niet wat men er van denken moest. Aan het zuidelijk deel van het Oostelijk front waren de Duitsers nog steeds in volle opmars - was de landing bij Dieppe (de plaatsnaam was inmiddels genoemd) niet meer dan een eerste aanloop? Zou er spoedig een tweede komen? Of hadden de Geallieerden alleen maar *acte de présence* gegeven en waren zij er bewust op uit, de Sowjet-Unie minder hulp te geven dan in hun vermogen lag? Van dat laatste waren de meeste communisten overtuigd. Zij hadden over de radio vernomen dat Churchill medio augustus in Moskou besprekingen met Stalin gevoerd had. Waar konden die anders over gegaan zijn dan over het Tweede Front? 'Het is niet de vraag', schreef *De Waarheid* na Dieppe,

¹ H. L. Lieve en K. R. ter Steege: *Predikant achter prikkeldraad* (z.j.), p. 60. ² A. van Boven: *Jan Jansen in bezet gebied*, p. 170. ³ C. F. Overhoff: 'Effectenhandel in oorlogstijd' (1949), p. 222 (Doc. I-1292, c-1).